

דעת תורה בנוש: ארץ הקודש ח"י

הקדושה צפוף

האחדות הדתית כדרישה ציון על מדינת הקודש

תוכן הענינים

- ב דבר המערכת
- ג סוכה, מקווה וארץ ישראל
- ד הפורש סוכת שלום, ועל ירושלים
- ו הושענא אבן שתיה
- ז עומדות היו גלנינו בשערך ירושלים
- חג האסיף - שמחת השלמות

דבר המערכת

בגלות לא הייתה טבעית, ותמיד הייתה מהולה
בחשש מפני הבאות.

אבן, זכינו כיום למה שלא זכו רבים, וארוכות
העשן של אושוויץ שמו לאל את כל הנסיונות
לדמיין, כאילו יש 'ירושלים דליטא'. ירושלים
אינה אלא בציון, וליטא, פולין, גרמניה והונגריה
הפכו לבית קברות לא רק עבור מליוני יהודים,
אלא גם עבור כל אותה 'יהדות' נטולת חיים,
יהדות אשר אינה יכולה לנבוט על אדמת הגולה.

אך כשם שאנו מודים על מה שזכינו, כך עדיין
עינינו בוכיה על מה שאיננו. חג הסוכות - גם אחר
שזכינו לשוב לארצנו ולקיים בה כראוי את מה שלא
יכולנו בגולה - עדיין חסר הוא. עדיין הלולב ניטל
שבעה רק זכר למקדש, ועדיין אין לנו אלא זכר
לשמחת בית שואבה. העיקר - עדיין חסר. במקום
בו היה התפוח שעל המזבח מעלה עשן ניחוח
מקרבתיהם של ישראל, במקום בו שרתה השכינה
ובו הראה ה' את אהבתו לעמו באופן המובהק
ביותר - במקום זה מקרקרים בני השפחה ומחרפים
אהים חיים. החרפה זועקת לשמים, והגיע הזמן
להראות לבוראנו, כי אכן אנו חפצים בקרבתו, אכן
כואב לנו על אותו שיקוף ארוך שעומד על מקום
בבת עינינו. כולנו מייחלים ליום, בו נכרות את
הערלה ממקום המקדש ונשוב לחיות לפניו כרצונו,
לשמוח ברגלים ולשאוב מרוח קודש.

המאמרים שבפניכם מביעים את אותו
געגוע, את אותה כמיהה ואת אותה שאיפה לשוב
ולהיות לעם ה' במלוא מובן המילה. יהי רצון,
שיפיחו בקרב הקוראים את אותה רוח, אשר
תבעיר את האש בלבבות, האש אשר לא תתן לנו
מנוח עד שנזכה ליום, בו ארמון על מכוננו ישב.

חג שמחה,

מערכת 'קדושת ציון'

מנויים יקרים שלום רב וחג שמח!

מוסף מיוחד זה יוצא מבית האגודה 'קדושת
ציון' מתוך הוקרה והערכה למנויי האגודה
הנאמנים בכדי לתת טעם של 'עוד' מעבר לעלון
הרגיל היוצא מדי חודש. בפרוס עלינו חג האסיף,
ראינו לנכון לרכוש מספר מאמרים, המבארים את
מעלתו של חג זה לאור האספקלריה המאירה של
תורת החיים, תורתה של ארץ-ישראל.

בחג זה, אנו זוכים באופן מיוחד לחוש את
הקרבה המיוחדת לה' אשר רק דרי ארץ הקודש
חווים. מתוך כך נזכור בעת אמירת ההלל, כי
בחסדיו הגדולים השיבנו לארצנו, וזיכה אותנו
למה שלא זכו דורות רבים, וכפי שנתבאר רבות
בעלוני האגודה במשך השנים - דבר זה נעשה לא
מחמת זכויותינו, אלא מחמת חילול שמו הגדול של
מלך מלכי המלכים, אשר חולל בגויים בשפלותם
של ישראל. ועתה, אחר שנתקדש שמו, הרינו זוכים
לחונן את עפר ארצנו הקדושה, ובחג הסוכות הדבר
בא לידי ביטוי מיוחד במצוות החג - הן בסוכה והן
בארבעה מינים, ואף בשמחת בית השואבה.

בסוכה - הרינו זוכים כיום לישון בסוכה
באין מפריע, כאשר גם מזג האויר של ארצנו
מותאם למצווה זו, מה שלא היה באירופה,
כאשר לעיתים לא יכלו כלל לקיים את המצווה,
והיו מחכים שעות כדי לאכול כזית בחפזון, עד
בוא הרעם הבא. ביחס לארבעת המינים, כולנו
מכירים את הסיפורים אודות אתרוג יחיד בעיירה
שהרב היה נוטל ומעביר לשאר בני הקהילה
שהשתרכו בתור ארוך, ואילו כיום - זאטוטים
שבקושי יודעים לנענע כבר לוקחים סט לעצמם,
ואף דואגים שיהיה מהודר. אף הזכר לשמחת
בית השואבה בימינו מקבלת ביטוי מובהק הרבה
יותר מאשר בגלות, שם היו היהודים חוששים
מפורעים אנטישמים למיניהם, ובכלל - השמחה

סוכה, מקווה וארץ ישראל

הרב מאיר גולדמינץ

מעלות רבות ישנן לארץ ישראל:

- ♦ הדיבור המרכזי של רבש"ע לאבות הוא בעניין ארץ ישראל.
 - ♦ בחירתו היא בציון, כדכתיב "כי בחר ה' בציון" (תהלים קלז י).
 - ♦ ההולך ארבע אמות בארץ ישראל זוכה לחיי העולם הבא.
 - ♦ השוכן בארץ עוונותיו מחולין, ואף הקבור בארץ נתכפר לו.
 - ♦ גדולי החכמים היו מנשקין על תחומי ארץ ישראל ומנשקין אבניה ומתגלגלין על עפרה. וכן הוא אומר (תהלים קכ טו) 'כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו' (רמב"ם הלכות מלכים ונלחמוהו י"א).
- ועוד רבות.

ובזכרנו את המעלות הרבות של ארץ ישראל, אשר חלקן נאמרו אפילו על ההולך בה ארבע אמות - עלינו לזכור כי ארץ ישראל צריכה להיות בחינת "סוכה", ולא בחינת "מקווה".

לא די לבקר בארץ, לנשום את אווירה המחכים, לזכות להשראת השכינה, להבטיח את חיינו בעולם הבא, ולשוב לחו"ל.

צריך לחיות בארץ. לשכון בה. לגור בה.

אמנם יש מעלה גדולה להגיע לארץ גם לביקור קצר, אך עיקר המצווה ועיקר מעלתה הן המגורים בארץ, והקביעות בה.

וירשתם אתה וישבתם בה.

ידועים דברי הגר"א, ולפיהן ישנן שתי מצוות בתורה שהיהודי לא רק 'מקיים אותן', אלא הוא נכנס אליהן בכל גופו. האחת היא מצוות סוכה, והשנייה - מצוות ישוב ארץ ישראל. ועל כך הוא דרש את הפסוק "ויהי בשלם סכו ומעונתו בציון" (תהלים טו ג). "ויהי בשלם" - איזו מצווה עושים בשלמות הגוף? - 'סכו ומעונתו בציון' - ישיבת סוכה, והמעון - המגורים בציון.

וכך נכנס היהודי לישוב בסוכה עם כל גופו. הוא יושב בסוכה, ומקיים מצוה. מטייל בסוכה, ומקיים מצווה, ישן בסוכה, ומקיים מצוה. כך גם בארץ ישראל. בהליכתנו בה, בישיבתנו בה, ואף בעלותנו על יצוענו בה - אנו מקיימים את מצוות ישוב ארץ ישראל.

שואלים 'העולם', הרי קיימת עוד מצוה אחת אליה נכנס היהודי אליה בכל גופו - מצוות הטבילה במקוה, ואם כן מדוע השמיט אותה רבנו הגר"א?

תרוצים רבים נאמרו על קושיה זו, ורציתי לשתף את הציבור בתרוץ משלי.

וכך נ"ל לומר:

במקוה הטובל נכנס - ויוצא מייד. בסוכה ובארץ ישראל - נכנסים ונשארים!

במקוה, כאשר כל גופו בתוך המים, אי אפשר להשאיר במצב זה. קל וחומר שלא ניתן לאכול או לישון במצב, בו כל גופו בפנים. אך לסוכה ולארץ ישראל אנו נכנסים על מנת להישאר בהן. הכניסה איננה רק לרגע אחד. הכניסה היא על מנת להישאר בארץ ישראל ולחיות בה את מלא עוצמתם של חיינו.

הפורש סוכת שלום, ועל ירושלים

הרב אבא שלמה גולדברג

המצוות הוא בארץ, כמ"ש "ראה לימדתי אתכם, חוקים ומשפטים, כאשר ציוויו ה' אלהי לעשות כן בקרב הארץ, אשר אתם באים שמה לרשתה" (דברים ז'), ואיסתכל באוריתא וברא עלמא. לכן המקום המתאים ביותר מבחינה פיזית ומכל בחינה לקיום המצוות הוא דווקא בארץ, כי מפני שצריכים ישראל לישן בחיקו של מקום בחג הסוכות - מפני כך אקלימה של נחלתנו בימי תשרי הרי הוא נעים וממוזג. ומכיוון שזקוקים בניו של מקום להלל לפניו בעצי יער, טובה היא ארצנו מאד מאד, ומצמיחה תמרים מתוקים בעמקים, ובראשם שרביטים של כפות תמרים, עינות ותהומות יוצאות בבקעה ובהר, להשקות כל ערבי נחל, הרים הגבוהים ירוקי עד, לגדל הדסים משולשים, וכל עץ הדר מוצא מקומו בשפלת ארצנו, למען כבודו של פרי עץ הדר, אתרוג המהודר, "ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'."

כך הוא פשוטו של דבר, "תורה מחזרת אחר אכסניה שלה", אשר אין לך אכסניה של תורה יתרה על ארץ קודשנו. אלא שיש בדבר עומק נפלא, עומק המאגד בניה של תורה, את מצוות הסוכות, יחד עם קדושתה של ציון, למהלך מאוחד של עבודת הבורא, מהלך הקושר את עצם ששוננו של החג, לירושלים משוש כל הארץ. כי מפני מה קראו בכל מקום חכמינו לסוכות 'חג' ? אלא מפני שזו היא מהותו ממש, הלא הוא כולו חג - לשון מעגל, סיבוב, רקידה של מצווה. "תניא אמר רבי יהושע בן חנניה כשהיינו שמיים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו" (סוכה ז' א'). ואכן, החג הזה כולו מוקף בסיבובים והקפות, אנו יושבים בסוכה מוקפים בענני הכבוד, ומקיפים בד' המינים שבידינו, ולא מצטננת דעתנו עד שאנו מקיפים בספרי תורה, עד כלות נפשנו אליו

[*] ולא חסרה להם מעלת השינה בסוכה, מפני שנמנו תוככי ביהמ"ק, והיא היא מעלת שינה בסוכה עצמה, וד"ל.

"אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה" (דברים לג) - כיוון שנושעו ישראל בה' מיד צריהם ביום הכיפורים, כנאמר 'ה' ישעי' ביום הכיפורים, יוצאים הם כמנצחים בדין ולולביהם בידיהם, לקיים מה שנאמר (עס) "ואשר-חרב גאותך", מתרפקים בהגנת סוכתו "מגן עזרך" ושואבים ששון ורוח הקדש, "ממעייני הישועה". וכך אמרו במדרש רבי תנחומא (ויקרא ס"ו יח) - "משל לשני בני אדם שנכנסו לדין לפני המלך, ולא היה יודע אדם מה ביניהם אלא המלך בלבד. דן המלך אותן, ולא היו יודעין הבריות מי נוצח לחברו. אמר המלך, כל מי שהוא יוצא ובידו אגין, הווי יודעין שהוא נצח. כך ישראל ואומות העולם נכנסין לדין ביום הכיפורים, ואין הבריות יודעין מי נצח. אמר הקב"ה, טלו לולביכם בידכם" ומפני שאות היא להם, שנתרצו לפני אביהם שבשמים, מחבבים ישראל קדושים את מצוותיו של חג הסוכות חיבה יתרה, מדקדקים בנוי של מצווה, באתרוג נאה ובלולב נאה, לקיים 'זה אי ואנוהו', מדקדקים וחוזרים ומדקדקים, מהדרים בניה של סוכה, מהדרים וחוזרים ומהדרים.

"אשריך ישראל" בדור הזה השפל, "מי כמוך עם נושע בה" שזיכה אותך למינים כה נאים, ובשפע כה גדול, "גם ה' יתן הטוב וארצנו תתן יבולה". ולא די להם לישראל בכך, להודות לפניו, לא זו אף זו, אלא שהשיב להם חיבה הראשונה, וחזרה להם לישראל מצוות שינה בסוכה, אשר חסרה בעוונותינו, וכעת ישנים בצל כנפיו, מסוככים בכנפי אהבתו, ומתרפקים עליו כגמול עלי אמו, והלא עיקר ישיבת סוכה, היא בעת השינה, (לקט יוסף, חות ז'), ומה אנו מה חיינו שכה גבר עלינו חסדו ? אין זאת אלא זכות ארצנו הקדושה, שזכינו לה בדורנו בחסד גמור, היא שעמדה לנו לעטרנו בהושענא, אף על פי שכלולב היבש נדמינו בלבנו ומעשינו, כי סוכות הקודש וארצנו הקדושה, עניין אחד להם, כמבואר בקדמונינו.

ופעם הדבר על פי פשוטו, מפני שמקום קיום

ויצר ניצטערן, לפי שנקראת 'משוש כל הארץ'! וממילא ברור, שבירושלים ישנם שני סוגי ההקפות, ועיר הקדש מקום עבודת ה' - בוודאי מכילה את שני סוגי עבודת ה', וכי לחינם שני שמות לה, 'ציון' ו'ירושלים'?

כי ציון היא כאשר אנו מסבכים אותה, ונאמר "סבו ציון והקיפוה" (הסבילים מה), וירושלים היא כאשר היא מקיפה אותנו, וכן נאמר - "ירושלם הרים סביב לה וה' סביב לעמו מעתה ועד עולם" (הסבילים קכה). הנה לך מידותיה של ירושלים - ציון כנגד יוסף [ציון גימ' 156, יוסף גימ' 156] - עניינה הפעילות שלנו, 'סובו ציון והקיפוה', אתערותא דלתתא, שאנחנו נשפיע, סוד "נקבה תסובב גבר" מדת היסוד, "יסוד יסוד ציון". ואילו ירושלים כנגד דוד, 'עיר דוד' עניינה קבלת השפעתו יתברך, ה' סביב לעמו, אתערותא דלעילא, מדת מלכות, "שוכן ירושלים". ולכן כאן מתאחדים סוכות וירושלים, כי הסוכה, היא סוכת דוד, אנו מוקפים בענני כבוד "מעתה ועד עולם", והלולב הוא יוסף (פרש"ה שער הלולב 3), ואנחנו מקיפים את המזבח ככלה בחופתה, 'סובו ציון והקיפוה', אתערותא דלתתא, וכעניין משיח בן יוסף הפועל בכוחם של ישראל להביא גאולה, ולכן דווקא בארבעת המינים, אנו מקיימים את מצוות העשה מדברי קבלה של 'דרישת ציון'. זאת, כי הדאגה לציון מוטלת עלינו (סוכה מה) - "בראשונה היה לולב ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד, משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש". ובגמ' שם - "מנא לן דעבדינן זכר למקדש, א"ר יוחנן דאמר קרא (וימסו ל ה) כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה, דורש אין לה, מכלל דבעיא דרישה" [א].

עולו אושפיון עילאין, עולו והתחננו לפניו "כהושעת סובבי מזבח, כן הושע נא", הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת.

[*] [*] וזו הסיבה שבגללה הפסוק משווה בין תשובת יוה"כ, שעניינה אתערותא דלתתא (כמצוה בלולב במאמר, שמופיע בגיליון המרכזי - 'מקריבין חט"פ שאין שם ציט') - "ארחץ בנקיון כפי" - דווקא לסיבוב המזבח על ידינו, "ואסובבה את מזבחך".

יתברך, הקפות המשתלשלות להם מתוך דבקותה של טהרת יום הכיפורים, ככתוב בספר תהילים "ארחץ בנקיון כפי, (צייט'ס) ואסובבה את מזבחך ה". וכתב הרמב"ם (כלי משפח 1) - "אמש היה זה מובדל מה' אהי ישראל, שנאמר עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם... והיום הוא מודבק בשכינה, שנאמר ואתם הדבקים בה' אלהיכם, צועק ונענה מיד... ועושה מצות ומקבלין אותן בנחת ושמחה... ולא עוד אלא שמתאווים להם, שנאמר וערבה לה' מנחת יהודה וירושלם". כעת בחג הסוכות [אחרי התשובה] כשכביכול רבש"ע 'מתאווה' למצוות שלנו ואנו דבקים בה' אלהינו, זה הזמן המיוחד לעבודת הדבקות של ההקפות, מקיף וניקף הם שניים המחוברים זה לזה בקשר מיוחד, המקיף נותן והמוקף מקבל, והחיבור שלם הוא כאשר שניהם מקיפים זה את זה. כך אנו מקיפים את מלכנו באהבה יתירה בד' המינים שבידנו, ומכוונים כביכול להשפיע לשכינה בסוד "נקבה תסובב גבר" (וימסו 6) והוא מביאנו חדריו בחיבה וחפיצה, ומקיפנו בסוכתו, ומגן עלינו שלא יכנו שרב ושמש... ובדרכי העבודה נקראות שתי עבודות גדולות ונוראות אלו, א. אתערותא דלעילא, קבלת ההקפה ממנו יתברך, בחינת דוד מלך ישראל, החתום במידת מלכותא דרקייעא, ב. אתערותא דלתתא, נסיון בכל כוחנו, להשפיע נחת רוח לפניו, בחינת יוסף הצדיק, 'המשפיע' - 'ויוסף הוא השליט על הארץ, הוא המשביר לכל עם הארץ' (בראשית 50). ובחג הסוכות קיבלנו את המתנה הגדולה הזאת - שמונה ימים שלמים מלאים בדקות מתוקה של שני סוגי ההקפות - "וקרב אתם אחד אל אחד, לך לעץ אחד, והיו לאחדים בידך (יחזקאל 6).

והנה, מי שרוצה לחוש מעט מזעיר את גודל ההפסד של חסרון בית חיינו - עליו להבין, שבית המקדש שעניינו יום הכיפורים כל השנה! אמר רבי יצחק בן טבלאי למה נקרא שמו לבנון, שמלבין עונותיהן של ישראל" (יומא 68). קיטלים כל השנה... בן אדם באמצע שבת מרגיש פתאום צורך דחוף באיזה יום כיפורים? אין בעיה, וקמת ועלית אל המקום אשר בחר ה'". ולכן, אם יש יום כיפורים כל השנה, אז גם יש ששון ושמחה, כמו סוכות כל השנה - "משוש כל הארץ". וכך אמרו במדרש רבה (סוף פרשת קדתי) - "א"ר יוחנן כיפה של חשבונות היתה חוץ לירושלים, וכל מי שמבקש לחשב הולך לשם, למה? שלא יחשב בירושלים

הושענא אבן שתיה

הרב שמחה לרנר

ארונה היבوسی, שדוד המלך קנה ממנו את מקום המקדש שהיה משמש עבורו לגורן תבואה, וא"כ מה הגדולה בזה שמקום המקדש היה שלו? וצ"ע. ושמעתי, שעל כל הר גבעה שבא"י עבדו הכנענים עבודה זרה, חוץ ממקום המקדש שהיה בגורן ארנן.

הושענא נא רביר המוצנע - המקום הצנוע ביותר בבריאה, שאין כניסה

אליו אלא לכהן גדול ביום הכיפורים אחת בשנה לפני ולפנים. ניתן רק לנסות לדמיין איזו חיבה ואהבה ורגש של זכות היה לכהן גדול בכניסתו שם. וכן כתב הרמח"ל - "ונמצא זה החיכל [של קה"ק] עומד למלך לבדו ואין אחר. רק פעם א' בשנה בבוא כה"ג למטה בבית קה"ק עם הקטורת וכו' וזה מגודל אהבת הקב"ה את עמו שהם חביבים לפניו יותר ממלאכי השרת" (ע"ז). ניתן רק לנסות לדמיין את ההרגשים של רבי ישמעאל כהן גדול שאומר: "פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים וראיתי אכתריץ י-ה ה' צב-אות שהוא יושב על כסא רם ונשא. ואמר לי - ישמעאל בני, ברכני... אמרתי לו יה"ר מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מידותיך ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפני משורת הדין... ונענע לי בראשו... (ברכות ז).

המקום הקדוש ביותר הוא גם המוצנע ביותר - ושם משכן ארון הברית של התורה. זאת, ללמדנו על הקשר בין התורה, הקדושה והצניעות. וכן מאריך בזה המהר"ל, שע"כ זכתה קמחית בצניעותה לבנים כה"ג הנכנסים לפני ולפנים.

הושענא נא הר המוריה - "למה נקרא שמה מוריה, שמשם יוצאת הוראה לישראל" (תענית טז). יושבים בביהמ"ק שבעים

אנו אומרים הושענות בחג הסוכות, ובדרך כלל 'הושענא אבן שתיה' חל ביום הראשון של חול המועד, בו נמצאים 22 כינויים למקום המקדש [חלקן מתוך 70 שמות שיש לעיר הקודש המנויים במדרש זוטא (פ"ה ע"ב)]. כדאי שנעיין באותם שמות כדי לדעת את פשרם, ובכך נשכיל למה לצפות בימי העליה לרגל האלו, לראות את פני ה' במהרה.

הושענא אבן שתיה - בקודש הקדשים נמצאת אבן השתיה. והרמח"ל

אומר על אבן השתיה, שהיא השורש של כל הנבראים ומרכז הבריאה כולה - "ובהקבץ כל השרשים האלה אל מקום אחד באמצע יראה שם כמו אבן אחת. והאבן הזאת יקרה מאד כלולה מכל יופי וחמדה והיא הנקראת 'אבן שתיה'" (משכני עליון). ומעניין, שאבן השתיה היא התחליף שהיה בבית שני לארון ולכרובים שהיו בבית ראשון. כיצד אפשר לדמות את הביטוי לקשר של ה' עם ישראל בבית שני לקשר שהיה בבית ראשון, אז היה בקודש הקדשים ארון עם תורה, לוחות וכרובים. אך בבית שני נשאר רק האבן, אבן השתיה. ואת זה אנו מבקשים, שהקב"ה יושיע את האבן הזו, ותזכה שיהיו עמה הארון, התורה והכרובים.

הושענא נא בית הפתירה - בית המקדש נקרא בית הבחירה. "כי בחר ה'

בציון אוה למושב לו". הקב"ה בוחר ומתאוה אל המקום הזה יותר מכל מקום שהוא בעולם, כביכול כ"כ טוב לו כאן... הוא כ"כ אוהב את המקום הזה, שיכול דרכו להשפיע לנו את כל הטוב שבעולם.

הושענא גורן ארנן - צ"ב מה הביאור בתואר זה? ארנן הוא גוי ששמו

והקדושה שאנו מרגישים בפסגת יום הכיפורים בסוף נעילה – הרגשה זו הרגישו בירושלים כל יום אחר הקרבת תמיד של שחר ואחר תמיד של בין הערביים.

הוֹשֵׁעַ נָא יְיָהּ נֹחַף מְשׁוֹשׁ כָּל הָאָרֶץ – כנאמר באיכה: **"הזאת העיר**

שיאמרו כלילת יופי משוש לכל הארץ", וכדאי במדרש (פמ"ו"ר 3), שהיתה שמחה שרויה בירושלים עד כדי כך, שהיה אסור לחשב חשבונות בירושלים. היתה קובה של חשבונות, וכל מי שאבדה לו אבדה היה הולך לשם, שלא להכניס בה עצב, כי **"עזו וחדוה במקומו"**

הוֹשֵׁעַ נָא כְּלִילַת יוֹפֵי – כדכתיב **"מציון מכלל יופי אלהים הופיע"**

(תהילים 70). היה יופי מושלם בירושלים, וכדאיתא בגמ' – **"עשרה קבין של יופי ירדו לעולם, תשעה נטלה לירושלים"** (קידושין 75). מענין מאוד לציין, שזה הדבר אשר בו הגמרא מכבדת את ירושלים. שני דברים חיוביים ישנם, שנטלו ישראל – חכמה ויופי. את החכמה נטלה א"י – **אוריא דא"י מחכים** (3"ב קמ). ואת היופי נטלה לירושלים! **"אין לך יופי כיופי של ירושלים"** (אבות דר"י כח).

כל אדם אוהב ומעריך יופי. הרבה אנשים מתגמדים לעומת יופי ומאבדים את האישיות שלהם ואת השליטה על עצמם. כל קליפת עריות אינה אלא כניעה כלפי ענין היופי. על-מנת לבטל את הרע, מוטל על אדם לחדול מלאבד את שכלו לעומת יופי. אך בירושלים היה היופי הטוב! **"הוד והדר לפני עז ותפארת במקדשו"**. וההוד זה **ביהמ"ק** (ברכות 68). אהרן הכהן לא הלך עם חליפה או פראק שחור... הכהן הגדול היה צבעוני! היו לו 12 אבנים צבעוניות ויפות – 12 יהלומים בשלל הצבעים, **"אבני נזר מתנוססות"** (זכריה 6 וצ"ש 55) המאירים באור יקרות [אהרן כנגד מידת ההוד].

רק בגלות אנחנו שחורים. **"שחורה אני ונאווה, אל תראוני שאני שחרהורת"** מחמת אבלות החורבן והצרות. אך באמת עם ישראל בתיקונו הוא צבעוני ויפה. וכשהיופי, ההוד וההדר נמצא בצד הקדושה, כולם ננעעים לפניו. והיום

חכמי ישראל – הסנהדרין – שמורים הוראה ברורה בישראל. התורה מנהיגה את ישראל, ללא שום מחלוקת. וכהיום – **"מלכה ושריה בגוים אין תורה"**, אנחנו לומדים ואין שום הלכה ברורה בשום מקום. כל דבר יש לו ארבעה פרושים ושבע שיטות, המצב שלנו נקרא באיכה **"אין תורה"**.

ועוד לדמדו – "למה נקרא שמה מוריה, על שם המור הטוב שישנו שם" (וי"ק). זו הקטורת, שבגינה **"כלה לא היתה צריכה להתבשם בירושלים"** (וי"ק 70). נתאר לעצמנו, איזה ריח קדוש, עדין וטוב שרר כל הזמן בירושלים.

הוֹשֵׁעַ נָא וְהָרַךְ יְרֵאָה – הר המוריה נקרא כך גם בגלל מצות הראיה

שנתקיימה בו. אברהם אבינו אחר העקידה קרא למקום – **"ה' יראה, אשר יאמר היום בהר ה' יראה"**, ובחגיגה ב. גרסינן – **"כשם שבא ליראות כך בא ליראות"**, כביכול הקב"ה מגיע שלש פעמים בשנה לביהמ"ק לראות אותנו, את הילדים שלו. והוא מבקש – **"ולא יראו פני ריקם בגשמיות, וזה לעומת זה ברוחניות. ואבא שואל כאו"א: יענקלה, מה הבאת? יענקלה שלי, בא נראה אותך, אה! כמה התקדמת מהחג הקודם... כשם שלראות בשתי עיני, אף ליראות בשתי עיני, כדאיתא בחגיגה שם. ביהמ"ק נקרא עינו של עולם"** (3"ב 7), שכביכול משם ה' רואה אותנו, ואנחנו – אותו.

במדרש שיר השירים (פקוד) איתא, שמשם יוצאת יראה לעולם, וכדאיתא בתוס' בב"ב דף כא. ד"ה כי מציון תצא תורה – **"לפי שהיה רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה, היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה"**.

הוֹשֵׁעַ נָא וְכֹל תְּפַאֲרֶתְךָ, הוֹשֵׁעַ נָא תְּנֶה דְוִד – אולי זה נאמר ע"ש שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד. **"כי שם ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד"** (תהילים קכג).

הוֹשֵׁעַ נָא מִזֶּבֶחַ הַלְבָנוֹן – **"הלבנון זה ביהמ"ק, שהיה מלבין עוונותיהם של ישראל"**. זו מעין הרגשה של הטהרה, הנקיין

הוא מלכם ולא כשיש מחלוקת ביניהם". כשהתחוללה שנאת חנם, נחרב בית מלכותו. יש לנו אבא, שיש לו שישים ריבוא ילדים מכל מיני ארצות וכל מיני טבעים. והוא רוצה שכולנו נחיה יחד בשלום ואחדות, ואיבדנו את זה, איננו יכולים להתפלל ביחד.

הוֹשַׁע נָא פְּנֵת יַקְרָת - רש"י בכתב יד מביא שני פירושים. פינה יקרה, או פניה יקרה, שכל עם ישראל פונים לשם. וכנפסק בהלכה (ס"ה ט"ז), שבכל תפילה כלל ישראל צריכים לכוון כנגד ירושלים, ביהמ"ק וקודש הקדשים, כדי שיהיו כל ישראל פונים למקום אחד וכדאיתא במ"ב שם, שכ"א לפני שעומד בתפילה צריך לחשוב שהוא עומד בתוך קודש הקדשים.

יִתְבַּן, שאילו היינו מיישמים זאת וזוכרים את ירושלים, היינו נגאלים כבר. לכוון שהתפילה עוברת דרך שם - "והתפללו אליך דרך ארצם", וכמו שנא "זוהי שער השמים", וכמ"ש הרמח"ל, שמשם עולים כל תפילותינו, ומשם יורד ג"כ השפע אלינו. הרי איננו כהנים גדולים ולא כל יום הוא יום הכיפורים. מדוע, אם כן, חובה על כל אחד לכוון שהוא עומד בקדש הקדשים? אלא על כרחך יש לומר כנ"ל, שכל תפילה עוברת דרך שם. ונפסק בהלכה לכוון בזה, ויתכן שאם לא מכוונים, זה לא נעשה מעצמו. זו משנה מפורשת, זה לא 'ענינים'. ומסתמא זו גם סגולה לכוונה. כשאדם מדמה שהוא כאילו עומד בקה"ק מול הארון והכרוכים, לא תכנס לו כלי"ך בנקל מחשבה זרה באמצע התפילה.

הוֹשַׁע נָא צִיּוֹן הַמְצִינֶתָ - אנחנו צעקנו לקב"ה בסליחות: "אהבת

ציון אל תשכח לנצח", אך יתכן שהקב"ה זועק לנו בחזרה: 'אהבת ציון אל תשכח לנצח', באותו טופס לשון. אם אנחנו שוכחים, אז כביכול הוא גם שוכח. ובפרט לפי מה דאיתא בנפש החיים באריכות, שיש הנהגה של "ה' צִלְךָ עַל יַד יַמִּינְךָ", שכל פעולה שלנו פועלת למעלה, מדה כנגד מדה. וכמו ששנינו 'מה הוא - אף אתה', ישנה גם אבחנה של 'מה אתה - אף הוא'. וממילא, אם כל

- כל היופי הזה נחרב. וירמיהו מקונן - "איכה יועם זהב ישנא הכתם הטוב, בני ציון היקרים המסולאים בפז", שהיו מגנים את הזהב ביופים (גיטין נ"ט). כשהצדיק הוא יפה, כולם רוצים להיות כמוהו (וזהו ענין השבח של רחל ויוסף, שופריה דיצקב אבינו, ר' יוחנן ור' אבהו שהיו יפי תואר ומראה).

הוֹשַׁע נָא לְיִנַּת הַצֶּדֶק - מעולם לא לן אדם בירושלים ובידו עוון (מג"ד כ"ה).

הוֹשַׁע נָא מִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ. הוֹשַׁע נָא נוֹה שְׂאֵנָּה - עם ישראל ישב בירושלים איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו ברוגע ובשלוה, בהשקט ובטח. כך יכל עם ישראל ללמוד תורה ולקיים את המצוות באין מפריע.

הוֹשַׁע נָא סֶכֶת שְׁלֹם - ע"ש הפסוק 'ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון'. ירושלים נקראת ע"ש השלום והשלמות שאפשר להשיג בה, ומסוככת בהגנה הגדולה ביותר ע"י שמירה מיוחדת של הבורא, שענינו וליבו שם כל הימים, ופורש סוכת שלום מיוחדת על ירושלים.

הוֹשַׁע נָא עֲלִית שְׁבָטִים - האחדות והחיבור ששם עלו שבטים שבטי י-ה, דוד המלך בתהילים משבח את ירושלים בדבר זה - "עיר שחבורה לה יחדיו, שאלו שלום ירושלים, יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך. למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך". וכמבואר בחגיגה - "עיר שעושה את כל ישראל חברים", אפילו את עמי הארץ (ט"ז דף כ"ו). בשעת עליית שבטים לרגל. האחדות מתקנת גם אותם, והם נעשים נאמנים על התרומה.

שנים עשר השבטים, שהיו על כתפות האפוד ועל חושן המשפט שעל ליבו של הכהן הגדול, היו סמל האחדות ששררה בציון. כל שנים עשר השבטים מתפללים בבית כנסת אחד! מקריבים קרבנות ועובדים את ה' במקדש אחד! כולם יחד, וזה חרב היום... "ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל!". ופירש רש"י - "בהתאספם יחד באגודה אחת ושלום ביניהם"

הוֹשַׁע נָא תֵּל תִּלְפִיזוֹתַי - תֵּל שֶׁכֵּל פִּיזוֹת פּוֹנִים לִשְׁמִי, וְכִמוֹ שֶׁהִזְכַּרְנוּ לַעֲיֵל. וְלֹא רַק בְּתַפִּילָה, אֲלֵא כְדֹאֵי בַחֲזוֹל, שִׁישְׂרָאֵל - כֹּל הַזְּמַן הַמִּקְדָּשׁ בְּפִיהֶם, וְהֵם מִתְּפַלְלִים - "מִתִּי יִתְבַּנֵּא בֵּית מִקְדְּשָׁא" (צ"ו י"ג).

עָרַב אֶחָד הַיִּתִּי עַר בְּלִילָה, לְהַרְדִּים אֶת הַתִּינוּק. וְהִנֵּה אֲנִי שׁוֹמֵעַ בַּחֲזוּרֵי יִשְׁבֵּיהַ אַמְרִיקָאִים שְׂגָרִים מְעַלֵּי, יוֹשְׁבִים וְשָׂרִים - 'עַל נְהָרוֹת בְּבֵל, שֶׁם יִשְׁבְּנוּ גַם בְּכִינוּ'. זֶה מִרְגֵּשׁ לְשׁוֹמֵעַ שְׂבַחֲזוּרֵי יִשְׁבֵּיהַ מַחֲוֹל זֹכָרִים אֶת ה' בְּלִילוֹת. מְדוּעַ כְּשֶׁאֲבָרְךָ עַר מִמִּילָא בִּשְׁעָה 12:45, לֹא יִנְסֶה פֶּעַם לֹמֵר 'עַל נְהָרוֹת בְּבֵל', לְבַכּוֹת יַחַד עִם הַתִּינוּק...? מֶה יֵשׁ? מֶה יִקְרָה אִם לְאַחַר 120 יִהְיֶה כְּתוּב בְּפִנְקֶס שְׁלוֹ, שֶׁפֶּעַם בַּחַיִּים אָמַר תִּיקוֹן חֲצוֹת? שׁוּוֹה לְנִסּוֹת. אוֹלֵי נִרְגֵּשׁ מִשְׁהוֹ, אוֹלֵי תֵרַד אִיזוֹ דְּמַעָה? אוֹלֵי יַחְדוֹר אִיזֶה פְּסוּק?

וְלִסְיוּם - מוֹבָא בְּטוֹר וּבְמ"ב (ס"ו קִסְט ס"ק ס) מִסְפֵּר הַיִּכְלוֹת: "בְּרוּכִים לִי שְׁמַיִם וְאַרְץ וְיוֹרְדֵי מִרְכַּבְהָ אִם תִּגִּידוּ לְבִנֵי מֶה שְׁאֲנִי עוֹשֶׂה בְּתַפִּילַת שַׁחְרִית וּמִנְחָה בִּשְׁעָה שְׁאוּמְרִים לְפָנַי קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צַב-אוֹת וְלִמְדוֹ אוֹתָם שִׁישְׂאוּ עֵינֵיהֶם לְמִרוֹם נִגַּד בֵּית תַּפְלָתָם, וְיִרְיָמוּ עֲקִבֵיהֶם עִם גּוֹפֵן בַּעַת שְׂמִקְדִּישִׁים אוֹתִי, כִּי אֵין לִי הַנְּאִה בְּעוֹלָמֵי כְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁעִינְהֶם נְשׁוּאוֹת בְּעֵינֵי, וְעֵינֵי נְשׁוּאוֹת בְּעֵינֵיהֶם, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה אֲנִי אוֹחֵז בְּכִסָּא כְּבוֹדִי בְּדַמּוֹת יַעֲקֹב, וּמַחֲבֵקָה וּמִנְשָׁקָה, וּמִזְכִּיר גְּלוֹתָם וּמִמְהָר גְּאוֹלָתָם". פְּעוּלָה קִטְנָה כ"כ וּפְרִיָה רַב. לִישָׁא עֵינַיִם לְמִרוֹם בִּשְׁעָה שְׁאוּמְרִים קְדוֹשָׁה כְּדֹאֵי בְרַמ"א שֶׁם. הֲרִי זֶה בִּיטוּי נוֹרָא! אֵין לִי הַנְּאִה בְּעוֹלָמֵי כְּאוֹתָהּ שְׁעָה! וְזֶה גּוֹרֵם שֶׁהַקְּבִיָּה זֹכֵר אֶת גְּלוֹתָנוּ וּמִמְהָר גְּאוֹלָתָנוּ. יִתְכֵּן, שִׁישְׁנֵם מִדְּרָשִׁים אַחֲרִים עִם בִּיטוּיִים נוֹסְפִים, שְׁאֵין לְקַבְּלָהּ נַחַת רוּחַ אֲלֵא מְדִיאָה שֶׁל הַלְכָה בְּלַבָּד. אֵךְ מִיָּמַי בִּיטוּי נִפְלֵא כִּזֶּה מִפְּעוּלָה שֶׁל מֶה בַּכֵּךְ - הֲרִי זֶה אוֹמֵר דְּרַשְׁנֵי. נִשְׁתַּדֵּל לִיתֵּן עֵינֵינוּ וּלְבַבְנוּ שֶׁם כֹּל הַיָּמִים כְּמוֹ הַקְּבִיָּה, מֶה הוּא - אָף אֲתָה, וּבַכֵּךְ נִזְכֶּה ל"כֵּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ בְּשׁוֹב ה' צִיּוֹן". בְּב"א. ■

אֶחָד וְאֶחָד יִרְצָה וְיִצְפֶּה כְּאִמַּת שֶׁהַגְּאוּלָה תְּבוּא, אִזִּי כִּכְיֹכּוֹל זֶה פּוֹעֵל בְּרַצּוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְכִמוֹ שִׁישְׁעִיהַ הַנְּבִיא מִבְּקֵשׁ בְּשֵׁם ה' - "עַל חוֹמוֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַיִם הַפְּקַדְתִּי שׁוֹמְרִים כֹּל הַיּוֹם וְכֹל הַלַּיְלָה תִּמִּיד לֹא יַחֲשׂוּ הַמְּזַכְרִים אֶת ה' וְאֵל דְּמִי לָכֶם וְאֵל תִּתְּנוּ דְּמִי לוֹ... עַד יִכּוֹנוּ וְעַד יִשִּׁים אֶת יְרוּשָׁלַיִם תְּהֵלָה בְּאַרְץ". יֵשׁ כֵּאֵן אֲבַחְנָה, שְׂכִיכּוֹל מְזַכְרִים אֶת ה'! וְכֵן מוֹבָא בְּסִנְהֶדְרִין צו': שְׁאֲנוּ מַחֲכִים וְהוּא מַחֲכָה, שְׁנֵא' "עַל כֵּן יַחֲכֶה ה' לְחַנְּנֵכֶם", כִּמָּה שְׁאֲנוּ מַחֲכִים כִּכְיֹכּוֹל הוּא יוֹתֵר מַחֲכָה, "אַשְׁרֵי כֹל חוֹבֵה לוֹ" (שְׁפִיעַ ג').

הוֹשַׁע נָא קְדֹשׁ הַקְּדוֹשִׁים - אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ וְלִזְעוֹק עַל הַקְּדוּשָׁה, שֶׁתְּבַנֶּה מַחֲוֹרְבָנָה. בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִיָּה מְקוֹר הַקְּדוּשָׁה בְּעוֹלָם, וְכִזֶּה שֶׁלֵּט עֵיקַר הַחֲזוּרְבָן. תּוֹרָה, הַלְכָה, מְנַהֲגִים, חוֹמְרוֹת, חֲסִידוֹת יֵשׁ לְרוֹב, אֵךְ הַקְּדוּשָׁה - חֲרֵבָה.

הוֹשַׁע נָא רְצוּנָה אֶהְבֶּה - בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִיָּה מֵלֵא כְּאֵהְבָה, מֵלֵא בְּבִיטוּי אֶהְבַת ה' לְעַמּוֹ, הַכְּרוּבִים שֶׁבְּקוֹדֵשׁ הַקְּדוֹשִׁים הַמְּעוֹרִים זֶה כִּזֶּה, כְּדִי הָאָרוֹן שְׁנֵא' בָּהֶם "בֵּין שְׂדֵי יִלְיִן", שְׁהִיוּ בּוֹלְטִים בְּפִרוּכּוֹת כְּשֵׁנִי דְּדִי אֲשֶׁה. וְאֵת זֶה הַגּוֹיִים אֵינֶם מְסוּגָלִים לְהַבִּין. כֹּל הַרְמוּזִים הָאֵלּוּ בְּאִים כְּדִי לְחַזֵּק אֲצִלְנוּ אֶת הַמֶּשֶׁל, כְּדִי שְׂנַבִּין אֶת הַנְּמִשָּׁל, כִּמָּה אֶהְבֶּה וְחִבְבָה יֵשׁ בֵּין כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל לְקַבְּלָהּ. וְכִמָּה כּוֹאֵב, שְׂכֵל הַמֶּשֶׁל הַזֶּה נִחְרַב וְנִטְמָא וְהִסְתַּאֵב ע"י הַגּוֹיִים וְהַרְשָׁעִים, הַלּוֹקָחִים אֶת עוֹמֵק רַגְשֵׁי הַקְּדוּשָׁה הָאֵלּוּ, וְהוֹפְכִים אֶת זֶה לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וְכִמוֹ שְׁנֵא' 'כֹּל מְכַבְּדִיהַ הַזִּילוּהַ כִּי רֵאוּ עֲרוּתָהּ...'

כִּמָּה צְרִיכִים אֲנוּ לְדַמְיִין אֶת רַגְשׁוֹתֶיהַ שֶׁל אֲלֵמְנָה. וְשׁוֹב, יִתְכֵּן לּוֹמֵר, שְׂכֵל הַצְּוִיִּים שְׁנֵאֲמָרוּ לְנוּ לְרַחֵם עַל הָאֲלֵמְנָה - "וְיִלֵּב אֲלֵמְנָה אֲרִנְיִן" - נֵאֲמָרוּ גַם כְּדִי לְזַכּוֹר אֶת יְרוּשָׁלַיִם הָאֲלֵמְנָה וְהַחֲרָבָה מְבַלֵּי בְּנִיָּה, כְּמוֹ שְׁאֲנוּ אוֹמְרִים בִּינְחָם'.

הוֹשַׁע נָא שְׂבִינַת כְּבוֹדְךָ - הַשְׂכִּינָה שֶׁמַּחֲכָה וְרוּצָה וּמִצְפָּה לְדוֹדָהּ בַּגְּעוּגוּעִים כְּכֹר כ' 1950 שְׁנָה.

עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים

הרב נפתלי סופר

לְאֵיךְ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' כִּי יִבְרַךְ ה' אֱלֹהֶיךָ כָּל תְּבוּאָתְךָ וּבְכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהִייתָ אֶךְ שְׂמֵחַ" (ס"ט טו).
לאחר מכן חוזרת התורה וכוללת: "שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה יִרְאֶה כָּל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר כְּחַג המַצּוֹת וּכְחַג השִׁבְעוֹת וּכְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יִרְאֶה אֶת פְּנֵי ה' רִיקָם" (ס"ט טז).

בפשוטות נראה, כי פרשה זו מתחברת עם הציווים המופיעים בתחילת פרשת ראה: "אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם הַגּוֹיִם... אֶת אֱלֹהֵיהֶם עַל הַהָרִים הַרְמִים וְעַל הַגְּבְעוֹת וְתַחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן... לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַה' אֱלֹהֵיכֶם. כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל שְׂבִיטֵיכֶם לְשׁוֹם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לְשַׁכְּנוֹ תִדְרָשׁוּ וּבִאֲתָ שָׁמָּה. וְהִבַּאתֶם שָׁמָּה עֲלֵתֵיכֶם וּזְבָחֵיכֶם... וְאָכַלְתֶּם שָׁם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם וּשְׂמַחְתֶּם כָּכֵן מִשְׁלַח יָדְכֶם אִתְּם וּבִתְיֵיכֶם אֲשֶׁר בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵיךָ. לֹא תַעֲשׂוּן כָּכֵן אֲשֶׁר אָנַחְנוּ עֲשִׂים פֹּה הַיּוֹם אִישׁ כֹּל הַיֵּשֶׁר בְּעֵינָיו... וְעִבְרַתֶּם אֶת הַיַּרְדֵּן וַיִּשְׁבַּתֶּם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיכֶם מִנְחִיל אֶתְכֶם וְהַיְחִית לְכֶם מִכָּל אִיבֵיכֶם מִסָּבִיב וַיִּשְׁבַּתֶּם בְּטוֹחַ. וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם שָׁמָּה תִבְיֹאוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר אָנְכִי מְצִוֶּה אֶתְכֶם עֲלֵתֵיכֶם וּזְבָחֵיכֶם... וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם אִתְּם וּבְנֵיכֶם... הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵתֶיךָ בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה. כִּי אִם בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' בְּאֶחָד שְׂבִיטֶיךָ שָׁם תַּעֲלֶה עֲלֵתֶיךָ וְשָׁם תַּעֲשֶׂה כָּל אֲשֶׁר אָנְכִי מְצִוֶּה... לֹא תִוָּכַל לְאָכַל בְּשַׁעֲרֶיךָ מֵעֶשֶׂר דָּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ וּבְכֹרֹת בְּקֶרֶךְ וּצְאֻנְךָ וְכֹל הַגֵּרִיד אֲשֶׁר תִּדֹר וּנְדָבְתֶיךָ וְתִרְוֹמַת יָדֶךָ. כִּי אִם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ אִתְּהָ וּבְנֶךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְהַלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ וּשְׂמַחְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ כָּכֵן מִשְׁלַח יָדְךָ... כִּי יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹם שְׁמוֹ שָׁם וּזְבַחְתָּ מִבְּקֶרֶךְ וּמִצְאֻנְךָ אֲשֶׁר נָתַן ה' לָךְ כְּאֲשֶׁר צִוִּיתְךָ וְאָכַלְתָּ בְּשַׁעֲרֶיךָ... רַק קִדְשִׁיךָ אֲשֶׁר יָהִי לָךְ וּנְדָרֶיךָ תִּשָּׂא וּבִאֲתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה'... שְׂמֵר וּשְׂמַעְתָּ אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנְכִי מְצִוֶּה לְמַעַן יִיטַב

מַלְבָּד היְחִוּדִית שֶׁל חַג הַסֻּכּוֹת, אוֹתוֹ אֵנו חוֹגְגִים בַּעַת הַאֲסִיף, וְבוֹ אֵנו דֹרִים כְּסֻכּוֹת זָכֵר לְסֻכּוֹת אֲשֶׁר הָיוּ לָנוּ בְּצִאתֵנוּ מִמִּצְרַיִם, הִרִי שַׁחַג זֶה הוּא אֶחָד מִשְׁלוֹשַׁת הַרְגָלִים. בְּמֵאֵר זֶה נִנְסָה לְבַאֵר מַעַט אֶת עֲנִיִּין הָעֲלִיָּה לְרַגַל לְאוֹרֵם שֶׁל פְּסוּקֵי הַתּוֹרָה, וּבְתוֹסַפַּת דְּבָרָיו הַנִּפְלְאִים שֶׁל רַבִּינוּ הַרְמָח"ל זִיע"א.

בפרשת המועדות שבפרשת ראה מדגישה התורה את החובה, שכל הרגלים יחגגו במקום אשר בחר ה'. צורת הפסוקים שם כוללת שני חלקים בכל מועד - א. חובת המועד. ב. החובה לחוג לפני ה'.

כך בחג הפסח: "שְׂמֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאֵבִיב וְעִשִּׂיתָ פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאֵבִיב הוּצִיאָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לְיָלֵה... לֹא תֹאכַל עֲלֵיו חֶמֶץ שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל עֲלֵיו מִצּוֹת לַחֵם עֲנִי כִּי בְּחַפְזוֹן יָצִאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צִאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ" (דברים טו ט-יג). הציווי הוא לחוג באביב זכור ליציאת מצרים, ואח"כ מזוהירה התורה: "לֹא תִוָּכַל לְזַבַּח אֶת הַפֶּסַח בְּאֶחָד שַׁעֲרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ. כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם תִּזְבַּח אֶת הַפֶּסַח בְּעֶרְבַּ כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צִאתְךָ מִמִּצְרַיִם. וּבִשְׁלַתְךָ וְאָכַלְתָּ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפְנִיתָ בְּבִקְרָ וְהִלַּכְתָּ לְאֵהֲלֶיךָ" (ס"ט יז-יח).

כך בחג השבועות: "שְׁבַעַת שְׁבַעַת תִּסְפֹּר לָךְ מִהַחֵל חֶרְמֵשׁ בְּקִמָּה תַּחֵל לְסַפֵּר שְׁבַעַת שְׁבַעַת: וְעִשִּׂיתָ חַג שְׁבַעַת לַה' אֱלֹהֶיךָ מִסַּת נִדְבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כְּאֲשֶׁר יִבְרַךְ ה' אֱלֹהֶיךָ (ס"ט טז-יז). הציווי הוא לחגוג על שבועות הקציר, והתורה מצווה: "וּשְׂמַחְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ אִתְּהָ וּבְנֶךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְהַלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ וְהַגֵּר וְהַיְתוּס וְהָאֲלֻמְנָה אֲשֶׁר בְּקֶרֶךְ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם" (ס"ט יח). וכן: "חַג הַסֻּכּוֹת תַּעֲשֶׂה לָךְ שְׁבַעַת יָמִים בְּאֶסְפָּד מְגֻרְנָה וּמִיִּמְיָךְ. וּשְׂמַחְתָּ בְּחֻגְךָ אִתְּהָ וּבְנֶךָ... אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ" (ס"ט יח-יט).
החג הוא חג האסיף, אבל: "שְׁבַעַת יָמִים תַּחַג לַה'

יבחר ה' אֱלֹהֵיכֶם בוֹ לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שֶׁשָׁמָּה תְּבִיאוּ...".
מבואר, כי עניין זה של אחדות ישראל בעבודתם
לה' תלוי במיוחד בהיותם בארץ.

דבר זה יבואר ע"פ דברי רבינו הגר"א שביאר
את מה שאנו אומרים 'אתה אחד ושמן אחד ומי
כעמך ישראל גוי אחד בארץ', וז"ל (הד"ה דברים טו א) -
'כי שניהם הן ביחוד, ישראל וארץ ישראל, ישראל
משבעים אומות, וארץ ישראל מכל הארצות. וכמו
שנקרא 'אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל', כן נקרא 'אלהי הארץ'... וזהו
מה שאמרו: 'כל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו
אֱלֹהֵי'. וגילוי של תורה הוא בארץ... וגם הנבואה
אינה שורה אלא בארץ ישראל... וכמו שנאמר:
"מלכה ושריה בגוים אין תורה גם נביאיה לא מצאו
חזון מה"'. אבל כשהיו ישראל בארץ היו גוי אחד,
וכן לעתיד לבא בכ"א יהי רצון, כמו שאמרו בזוהר:
'אימת' גוי אחד - בזמן שהם בארץ'.

מבואר בדברי הגר"א, כי דווקא כאשר ישראל
שרויים בארץ, אזי הם 'גוי אחד', ואז 'ה' אחד',
שכן הוא אֱלֹהֵי הארץ המיוחדת, משרה שכינתו על
עמו. אבל כשישראל אינם באדמת ה', אזי אינם
'גוי אחד', והם חסרים תורה ונבואה. וא"כ בזמנינו,
אשר השיבנו ה' לארצנו, ודאי מתחיל להתנווצץ
אור האחדות בעם ישראל. כעת מוטל עלינו ביתר
שאת, להפנים כי תפקידינו עלי אדמות אינו רק
שכל אחד מאתנו יעבוד את ה', אלא להעמיד אומה
מאוחדת שעובדת את ה', ומתוקנות ליאור באור פני
מלך חיים, ובמהרה נזכה לאיחוד השלם, שמכוחו
ישרה ה' שכינתו עלינו בירושלים הבנויה.

אך ישנו רובד נוסף בעלייה לרגל. ונקדים
בדברי ברמח"ל הנפלאים (ממח"ל): "ומפני חטאינו
גלינו מארצינו ונתרחקנו מעל אדמתינו" - שאין
עוד הקשר שהיו נקשרים ישראל בירושלים על ידי
הג' רגלים, שהיה נחשב להם כאילו תמיד הם שם,
בסוד: 'עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים'.

רגלים אנו להבין, כי מקומו של היהודי הוא
בארץ הקודש, ארץ ישראל. מבינים אנו, כי לעתים
מזומנות עליו לעלות לרגל לבית ה' אֱלֹהֵינו. אך
הרמח"ל מגלה לנו כאן הסתכלות חדשה לגמרי.
מקומו של היהודי הוא בבית המקדש! אמנם אנו
עולים לבית ה' רק שלוש פעמים בשנה, החיים
בעוה"ז דורשים את שלהם, והאדם הושם בעולם

לך ולבניך אַחֲרֶיךָ עַד עוֹלָם כִּי תַעֲשֶׂה הַטוֹב וְהַיָּשָׁר
בְּעֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים יב כ-ג).

מבואר בהרחבה בפסוקים אלו, כי בניגוד
לגויים אשר עובדים את אלהיהם בכל מקום מדומן,
הרי שעבודת אֱלֹהֵינו צריכה להיות דווקא במקום
מיועד לכך, שם זוכחים את כל הקרבנות, שם
אוכלים כל קודש, ושם שמחים לפני ה'. עבודת ה'
של עם ישראל איננה עבודה אינדיבידואלית, אלא
עבודת ה' לאומית של כלל האומה. מובן איפא,
כי אף שלושת החגים העונתיים צריכים להיחגג
דווקא לפני ה', באותו המקום המיוחד לעבודתו.
לפי"ז העלייה לרגל נועדה כדי שלא יחגוג כל אחד
מישראל את החג לבדו, אלא יחגוג כולם בצוותא,
ותהיה הודאה לאומית לה'.

הצורך באחדות עם ישראל בעבודת ה' נובע
מהשוני המהותי שבין עבודת ישראל לעבודות
שאר האומות. עובדי האלילים עובדים לכה מסוים
בטעותם, כדי שאותו הכח ישפיע עליהם דבר
מסוים. בני ישראל, לעומת זאת, עובדים לה', כדי
שע"י עבודתם תשרה עליהם השכינה, ויגלה ה' פניו
בעולם, וע"י שאור ה' מאיר בעולם, ממילא הטוב
מתרבה, והרע נכפה (רמח"ל בדרך ט).

אמנם כדי שתשרה שכינה על ישראל, צריכים
הם להיות מאוחדים, מכיון ש'האדון ב"ה הוא אחד',
ואין הארתו מתחזקת אלא במה שמתאחד" (רמח"ל
במאמר החתמה). וממילא עם ישראל צריכים להיות
מאוחדים באופן כללי, ובפרט בכל מה שקשור
לעבודת האֱלֹהִים, ובכלל זה במועדיהם וחגיגיהם.

נמצא, שהמועדים מוכנים במיוחד להמשכת
אור ה', הן מצד מה שישראל עולים לירושלים
ופונים אל הקדושה האֱלֹהִית, הן מצד מה שהם
מתחברים ומתאחדים שם, ונוסף על כך ישנה
מצות "ושמחת בחגך" - 'ויותר שמחה ודיבקות
יש בבני אדם למטה, גורם גם באורות העליונים
אחיה ודיבקות ביניהם, ומשפיעים ברוחה גדולה
לתחתונים' (אורות רמח"ל ב כי טשא).

אמנם בפסוקים בפרשת ראה מבואר, כי בהיות
ישראל במדבר היו עושים: "אִישׁ כָּל הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו",
ולעומת זאת כאשר "וַעֲבַרְתֶּם אֶת הַיַּרְדֵּן וַיִּשְׁבְּתֶם
בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיכֶם מִנְחִיל אֶתְכֶם וְהָיִיתָ לְכֶם מִקָּל
אִיְבֵיכֶם מִסְבִּיב וַיִּשְׁבְּתֶם בְּטַח. וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר

חג האסיף - שמחת השלמות

הרב אליהו ברים

כך מיוחד בחג הסוכות שנכפלה בו המצווה להיות שמח... 'ושמחת בחגך... והיית אך שמח...' ובמקדש נוסף גם הציווי 'ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים'. ועד כדי כך, שאמרו חז"ל: 'כל שלא ראה שמחת בית השואבה - לא ראה שמחה מימיו!'

- "מה קשה לך?"

"באמת השאלה הזו שייכת לכל החגים, ובכלל על כל ציווי על רגש. מצווה בחגים לשמוח, ובחודש אב מצווה להתאבל, וגם בחיים בכלל, מצווה לאהוב או מצווה שלא לשנוא. איך אפשר לצוות על אדם מה להרגיש! וכי הרגש נתון בידנו? ובחגים מצווה על כל העם כולו בעת ובעונה אחת, על כולם להיות בשמחה! איך זה יתכן?? אולי הכוונה, שצריך להתנהג בהתנהגות של שמחה או בהתנהגות של צער?"

- "אז, בן-ציון ברוך הבא! חג שמח!"
"שלום ר' אליהו! חג שמח!"

- "אני שמח שבאת להתארח בסוכה שלנו. אפשר למזוג לך כוס יין לשמחת החג? מה שלומך? איך החג? כבר היית בירושלם המקודשת? השתתפת בזכר לשמחת בית השואבה?"

"כן. אתמול הייתה בישיבה 'שמחת בית השואבה המרכזית' הריקודים וההתלהבות הגיעו לשיא!"

- "יפה מאוד! נהנית? הייתה לך שמחת חג? זה דבר מיוחד מאוד, שיש מצווה מדאורייתא להיות שמחים!"

"נכון... חשבתי על זה... אומרים שזו המצווה הקשה ביותר... ובאמת שאלתי את עצמי מה כל

המשך עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים

ממצרים, אחר שטבעו המצרים בים סוף, שרו ישראל את השירה הזאת לה', ושם הם מבקשים: "תבאימו ותטעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני כוננו ידיך". עם ישראל אינם נטועים רק בארץ ישראל, אלא נטועים הם בהר נחלתך. ואמנם פארי נטיעה זו משתרגים להם מלא רוחב ארצך, אך השורש נמצא הוא ב'מקדש ה'".

הבנה זו, כי שורשו של כל יהודי נטוע בהר ה', יכולה אולי להיות בגדר ידיעה אף בגלות, אף כאשר חרב בית מקדשנו, זוכרים אנו כי בית המקדש הוא נשמת אפינו. אך להגיע למצב של הרגשה ממשית שבית ה' הוא ביתנו, לזכות שיהיה נחשב להם כאילו תמיד הם שם - דבר זה חסרנו מפני חטאינו, וע"ז אנו מבקשים: יהי רצון מלפניך ה' אלהינו, שתשוב ותרחס עלינו ועל מקדשך ברחמיך הרבים, ותבנהו מהרה ותגדל כבודו.

הזה לעבדה ולשמרה. אך העליה לרגל אינה רק: "לבקר בהיכלו", אלא: "שבתי בבית ה' כל ימי חיי".

מישל לסוחר אשר מבלה את רוב ימי חיו בנסיעותיו העסקיות. אך תמיד יוצא הוא מביתו, שב הוא אל ביתו, נמצא הוא שם אמנם רק מעט מזמנו, אך שם עומדות רגליו, לשם הוא מתעתד לחזור, וכל ימיו הוא 'עושה לביתו'.

זוהי צורתו של היהודי. ביתו הוא בית ה'. אמנם רוב ימיו הוא גר בביתו אשר בגליל או בדרום, אך ביתו הוא בירושלים. וכל מעשיו בעולם הם עשייה לביתו. שהרי בסוף המסע הארוך בעולם הזה, התחנה הסופית היא בעולם הבא, בבית המקדש הנצחי.

ובאמת חידוש זה לא הרמח"ל חדשו, אלא הוא כתוב בפירוש בתורה. כאשר יצאו ישראל

מהי שמחה?

- "יש כאן נושא עמוק שנוגע במהות של המושג 'שמחה'. נתחיל מכך. מהי שמחה?"

"רגש... קשה להגדיר..."

- "אתה צודק. מה שיכול להקל עלינו להגדיר רגש, הוא לזהות מה גורם לו להופיע ומה גורם לו להסתלק, וכן, מה הרגש ההפכי לו. כי לצערנו, בדרך כלל רגשות שליליים עזים יותר ומצויים יותר מאשר רגשות חיוביים, ובשל כך קל יותר לעמוד על מהותם. ובכן, אמור לי בן-ציון, ראשית, מהו הרגש ההפכי לשמחה?"

"צער?"

- "אה... לא. צער לא סותר שמחה. אדם יכול לברך 'ברוך דיין האמת' בשמחה למרות שהוא שרוי בצער, ולעיתים אף מצווה לברך באותו הזמן 'ברוך הטוב והמיטיב'. יותר מכך, אדם יכול להרגיש שמחה על כך שהוא מצטער... כאשר אדם זוכה להרגיש צער אמיתי של חרטה על החטאים, וכן אם הוא זוכה להצטער באמת על חורבן ביהמ"ק ועל העלם מלכות ה', הוא יכול להרגיש שמחה על כך!"

"אז מהו הפך השמחה? וכן, אם צער אינו סותר שמחה, זאת אומרת ששמחה היא דבר פנימי עמוק, ואם כן מה הקשר בין ריקודים וכו' לשמחה?"

- "יפה מאוד! נגיע לזה בעז"ה. הפך השמחה הוא העצב. העצבות, היגון. [נעצבות היא מצב קבוע של עצב. מה שמכונה 'דכאון']. רגשות אלו מופיעות בשעת חסר, נזק, אבדן, דאגה, וכדו'. השמחה, לעומת זאת, מופיעה במצב ההפוך. במצב שחסר נשלם. נישואין, לידה של ילד, רווח חומרי כזה או אחר, בעיה שנפתרה, ספק שהותר, וכדו'. ככל שהיה החסר גדול - השמחה במילוייה תהיה גדולה יותר. כלומר, השמחה היא תחושת שלמות. הרגשה ש"טוב לי" ש"לא חסר לי כלום". דבר זה מבואר במשנה: (פסחים ד' 16) "איוהו עשיר - השמח בחלקו. שנא' יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך". כלומר, אדם שמרגיש בחלקו שמחה - דהיינו שלמות, שלא חסר לו כלום, הרי הוא כעשיר, שכל מאווייו מצויים בידו. אך עשיר שאינו מרגיש

- "כך נראה לך? וכך גם במצוות 'ואהבת לרעך כמוך', הכוונה שתתנהג כאילו אתה אוהב אותו? בראשונים מפורש שלא כך הוא. אין כאן המקום להאריך, אך תראה בהלכות נקימה ונטירה ברמב"ם וכן בספר החינוך ועוד, ובמסילת ישרים ממש מבואר שאין הכוונה להתנהגות אלא להרגשה הפנימית."

"אם כך, תסביר לי איך אפשר לצוות על אדם להרגיש מה שהוא לא מרגיש... או לא להרגיש מה שהוא מרגיש..."

- "מכאן ראייה מן התורה לחיוב להתבונן... התורה אכן מצווה על האדם לשנות את ההרגשה שלו... וצריך ללמוד לעשות זאת... אך אין זה העניין כרגע."

"נכון. טוב. תוכל להסביר לי את כל העניין של השמחה? מה היה קורה בשמחת בית השואבה שבמקדש, שהייתה שם שמחה כל כך מופלגת? וכי מדוע אין אדם יכול לראות כיום שמחה כשמחה שהייתה במקדש? ואפילו בזמן המקדש - מדוע רק בזמן שמחת בית השואבה? הרי הללוים שרו כל השנה! וכי לא היו תזמורות יפות או ריקודים סוערים גם חוץ למקדש? יותר מכך, בשמחת בית השואבה הרי רק החכמים וראשי העם היו רוקדים, וכל העם רק צפה בהם! וגם, מה העניין המיוחד בחג הסוכות יותר משאר החגים, שכפלה בו התורה את הציווי לשמוח?"

- "נפלא מאוד! שאלות טובות! עסקתי בעז"ה בנושא הזה לפני מספר שנים, (גליון 14 תשרי ט"ו) ודבר בעתו מה טוב! אשמח להציע לפניך את הדברים."

"בשמחה..."

- "כן... השאלות האלו נכונות גם לגבי הציווי לשמח חתן וכלה. חשבת על זה? הרי ממה נפשך, באופן טבעי חתן וכלה אמורים להיות שמחים. אם כן, למה צריך מצווה לשמח אותם? ואם חלילה מאיזו סיבה שהיא אינם שמחים, ניתן יהיה לשמחם על כרחם? וכי הריקודים של החברים יפתרו את הבעיה? דרשות מליציות ישפרו את המצב?"

"כן..."

דעת יוסיף מכאוב'. לכל אדם ישנם אי אלו טרדות ודאגות. אך בעזרת היין שמעביר את האדם מעבר לדעתו ודאגתו, כמו שאמר הכתוב (משלי ל"א, ז) 'תנו שכר לאובד, ויין למרי נפש, ישתה וישכח רישו ועמלו לא יזכור עוד', האדם יכול להפיג מעליו את טורד דאגותיו ולהביא את עצמו למצב, בו כל העולם דומה עליו כמישור, וכך ירגיש ש'טוב לו' ולא חסר לו דבר, וכך יהיה שמת. אותו הדבר אמור גם ביחס לאכילת הבשר בזמן הזה, שגורם להרגשת שובע ושבועות רצון, וכמו שכתוב (קבלת י"ט) 'לשחוק עושים לחם ויין ישמח חיים'."

"אך לאיזה תוכן מתחברים האנשים הפשוטים? איזו שלמות זו? פרנסה בשפע? זו סתם שמחה חיצונית!"

"לא". הרי השפע שה' נתן הוא מתנה מאתו. השמחה בו היא הכרה בטוב ה'! אמנם ישנם כמובן דרגות שונות בהכרה בטוב ה' על ידי השימוש מהעולם, אך אין להפריד אפילו בין המציאות הפשוטה לבין טוב ה'! אדם ששמח בפרנסה שיש לו - אם הוא אינו מתמקד בצד החומרי שבזה בלבד, שמח במה שקיבל מה'! אותו הדבר בשמחת הנישואין, 'קול מצהלות חתנים מחופתם ונערים ממשתה נגינתם' זו שמחה בשלמות שה' נתן, גם כאשר אוכלים, שרים ורוקדים, ולא רק כאשר עסוקים בהתבוננות עמוקה..."

"בסדר, יפה מאוד. הבהרת שהשמחה היא הרגשה של שלמות, ולכן חג האסיף גורם לשמחה, כי כל הפרנסה מוכנה. אמרת שגם אם באופן טבעי אדם אינו מרגיש שמחה, הוא יכול לעורר אותה על ידי התבוננות או על ידי מעשים חיצוניים. לא הסברת במה יש להתבונן, ומלבד זאת, מדוע השמחה קשורה לשאיבת המים לניסוך המים? מה השלמות שם?"

"נפלא". נתחיל ממקום אחר. מנהג קדום שקוראים בשבת חול המועד סוכות את מגילת קהלת. למדת פעם את המגילה? מה הנושא המרכזי שלה?"

"אה... לא ממש למדתי... אתה יודע... זה לא מקובל בישיבה..."

"הבל". יסודות ההשקפה האמיתית, איך הקב"ה רוצה שנראה את העולם שלו, כתובים

שלמות למרות כל ממונו, הרי הוא עני, שכן הוא חש חסרניין הביכורים: (דברים כ"ו י"ב) "ושמחת - בכל הטוב". כשאדם מרגיש ש'טוב לו' - שלא חסר לו כלום, הוא מרגיש שלמות, ושמח."

"יפה. הגדרה טובה ומתקבלת על הדעת."

חג האסיף - שלמות חומרית

"על פי זה מובן הציווי בפשטות. חג הסוכות הוא חג האסיף. פרנסה של שנה שלימה נמצאת ביד כל אדם, וזה הגורם לשמחה. כמו שמפורש בעניין חג הסוכות (דברים ט"ז יג) - "חג הסוכות תעשה לך... באספך מגרנך ומיקבך. ושמחת בחגך... כי יברכך ה' אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך - והיית אך שמח". הקב"ה נתן לאדם שפע - עליו להרגיש שלמות ולשמח."

"אתה מתכוון שהוא יהיה שמח באופן טבעי?"

"אזו, כאן מתחבר גם עניין שמחת חתן וכלה שהזכרתי. הקב"ה רוצה שנהיה מחוברים בפנימיותנו למה שבאמת קורה בעולם בכל זמן. לכן התורה מצווה אותנו להרגיש את הרגש המתאים לכל זמן לפי מה שקורה בו בהנהגת ה'. בזמן של שלמות, כמו חג האסיף, וכן בזמן שמופיעה שלמות של חיבור איש ואשה, עלינו להתאמץ להביא את עצמנו לידי הרגש המתאים למציאות הזו, שהוא השמחה! וכן להיפך, בזמן שהעולם בא לידי חסר וחורבן, עלינו להשתדל להרגיש בתוכנו את העצב, שהוא הרגש שנובע ממצב של חסר."

"ולמה אומץ להרגיש? איך?"

"זה מה ששאלת קודם. ברמה הגבוהה יותר, הרגש מתעורר מהתבוננות בתוכן הזמן, ועל ידי ההשגה של מה שקורה בהנהגת ה' בעולם מתעורר הרגש המתאים באופן טבעי. אך לא ניתנה התורה רק לחכמים ואנשי ההשכלה. על פי העיקרון שכבר הרחבנו בו, 'התנועה החיצונית מעוררת הפנימית' (מסילת יצין פרק י"ח), לאדם ישנה יכולת להתחבר לעקרונות חשובים על ידי מעשים פשוטים וחיצוניים. כמו הריקודים שהזכרתי. על פי זה מאמר חז"ל 'אין שמחה אלא ביין' מובן בפשטות. שהרי לא תמיד האדם פנוי לשמח, שהרי 'יוסיף

אמתית! נצחית! מה? מצוות! כי 'למעלה מן השמש - יש יתרון' בכל עמלו שעמל תחת השמש. ועכשיו נחזור לשאלה שלך. מה היא השלמות האמתית? קיום מצוות. ומה מטרת המצוות? הזכרנו הרבה פעמים. הדבקות בה! 'וכלשון מסילת ישרים בפרק א': 'וכשתסתכל עוד בדבר תראה, כי השלמות האמתית הוא רק הדבקות בו ית'... כי רק זה הוא הטוב, וכל זולת זה שיחשבוהו ב"א לטוב אינו אלא הבל ושווא נתעה', ובהמשך הפרק: '...כי מה הם חיי האדם בעוה"ז, או מי הוא ששמח ושילוי בעוה"ז...' דבריו אלו מזכירים עד מאוד את לשונו של קהלת. ומכך יוצא, ששמחה אמיתית - היא שמחה של שלמות אמיתית. וזו - רק הדביקות בה'.

ולכן, ירושלים, שהיא המקום שבו ניתן להדבק בה' יותר מכל מקום אחר, מכונה 'משוש כל הארץ'. גם עניין השמחה בזמן הבית דווקא בבשר קדשים, מבואר. שכשם שמאכלות אסורות גורמות טומאה לאוכלם יותר משאר איסורים, 'כיוון שהם נכנסים בגופו של האדם ממש ונעשים בשר מבשרו' (ס"ו)⁶, כך בשר קדשים גורם קדושה ושלמות לאוכלם יתיר על מצוות אחרות, בהיותו נכנס בגוף עצמו ומקדש אותו. וכך גם בעניין היין יש עומק פנימי של דביקות בה', כמו שכתוב - 'אשר בו ישמחו אֱלֹהִים וְאֲנָשִׁים' (שופטים ט ז), וכמבואר בגמ' (פירושין ס"ט):

"פ"ש... נפלא. אך מה העניין בשאיבת המים דווקא?"

- "רק רגע. שאלת במה יש להתבונן כדי לשמות. כמו שאמרנו, הנהגת ה' בעולם מתגלה במה שקורה במציאות. העולם נמצא במצב של שפע של האסיף מגלה על הנהגה של שפע. אחר ימי הדין ואחר יום הכיפורים, מתגלת אהבתו של ה' אלינו, בניו, ואל כל העולם. ואנחנו מגיבים לכך בשמחה. במה אנו שמחים? לא בשפע החומרי צד עצמו, 'ישמח ישראל בעושייו', בני ציון יגילו במלכם! 'הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך'! נזכירה דודיך מייך. השמחה שלנו אינה ביין אלא בדודנו! במלכנו! 'וישמחו בך ישראל'. זו השלמות האמתית! זו הדביקות בה'!"

"יפה. ומה הקשר למים?"

בנביאים ובכתובים. כדאי לך למצוא זמן וללמוד אותם! בסדר. הנושא המרכזי של קהלת הוא בירור עניין השמחה. באופן פשוט, האדם חושב שהוא ימצא את הנחת והשמחה שלו בקנייני עולם הזה. ואת הנחה הפשוטה הזו בא שלמה המלך לסתור, ולומר, שהאדם השמח בחלקו - הוא האדם המאושר ביותר. תעקוב אחר הפסוקים ותראה. במחשבה שניה, נחזור למה ששאלת קודם. שאלת מה המעלה בשמחה של האנשים הפשוטים. ענית לך מה שענית. אך היה עליך לשאול שאלה אחרת! איך אני אומר שהשמחה שבסוכות היא בעקבות שלמות של השפע החומרי, והרי זו אינה שלמות! הרי היא עלולה להיפסד, ואף להזיק!"

"טוב..."

שמחה של מצווה

- **"נחזור לקהלת. (שם ב:).** "בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרין זה את זה... כתיב "ושבחתי אני את השמחה" וכתיב "ולשמחה מה זה עשה?" יש כאן קושיא! שמחה זה דבר ראוי לשבח או לגנאי? ותירצו 'לא קשיא... ושבחתי אני את השמחה - זו שמחה של מצוה, ולשמחה מה זה עשה - זו שמחה שאינה של מצוה'. כמו שאמרנו, ספר קהלת כולו עוסק בהבנה ש'מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש', שלמה המלך אומר שאין שלמות בעולם הזה. ואילו כאן הוא אומר 'ושבחתי אני את השמחה! והרי שמחה מורה על שלמות! משמע, שיש שלמות בעולם הזה! זו סתירה ברורה! והתירוץ הוא, שאכן יש שלמות בעולם הזה. ומהי? מצוה! קנין רוחני! שהרי כל אותם הדברים שהזכרנו שגורמים להשלמת החסר, הדברים הגורמים לשמחה - אינם שלמות מוחלטת. וכי במה ישמח האדם, בממון? והרי מי יודע, 'יש עושר שמור לבעליו לרעתו'. אשה? גם לא, כי חלילה 'ומוצא אני מר ממות את האשה'. בנים? 'אם יוליד איש מאה... אמרתי טוב ממנו הנפל'. חכמה? 'לא לחכמים לחם, וכו' וכו'. כל שלמות אנושית אינה סיבה לשמחה, כי אינה שלמות אמיתית, היא שלמות מדומה שאין לדעת אם אינה אלא חסרון. אך תירצו חז"ל - 'יש שמחה של מצוה! בעולם הזה אכן ניתן לקנות שלמות

מתייחד עם ישראל עם קרובו, משפיע להם משלמותו ושמח בהם - הרי ברור ש"מי שלא ראה שמחת בית השואבה - לא ראה שמחה מימיו"!

השמחה בזמננו

"אה... עכשיו אני מבין... אך מה נעשה בימינו שאנו חסרים את כל זה? במה אנו שמחים?"

- "אכן אתה צודק. בחורבן ביהמ"ק 'ערבה כל שמחה גלה משוש הארץ. בשיר לא ישתו יין'. אנו אכן איננו יכולים להשיג את השלמות כבימי קדם. אך ישנו חוק שקבע הקב"ה בבריאה, שאנו במעשינו יכולים לעורר את ההנהגה העליונה. וכשם שהשלמות גורמת לשמחה, כך אפשר על ידי שמחה לעורר את השלמות! כמו שאמרו חז"ל 'אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצווה. שנאמר: 'ועתה קחו לי מנגן... ותהי עליו רוח ה'." ההשתדלות שלנו לשמח במצווה מעוררת את השלמות האלהית להתגלות, ומשרה עלינו שכינה ו' וכמו שאמרנו, 'לכל זמן... עת ספור ועת רקוד'. ישנם זמנים, בהם עלינו לעורר את הצער על החסרון בו אנו נתונים. אך ישנם זמנים בהם עלינו להתמקד בשמחה ובהודיה על מה שכבר זכינו לו. שאנו יכולים לבוא ולקרוא את ההלל 'בתוככי ירושלים! בעת הזאת עלינו לדרוש את ציון דווקא על ידי השמחה שאנו שמחים שבעת ימים בנטילת לולב כתקנת רבן יוחנן בן זכאי! זו היא עבודתנו כיום. וכך חותם הרמב"ם את הלכות לולב (ה טו) - "השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת הא' שצוה בהן, עבודה גדולה היא... וכל המשפיל עצמו ומקל גופו במקומות אלו - הוא הגדול המכובד העובד מאהבה... ואין הגדולה והכבוד אלא לשמח לפני ה'..." ועל ידי השמחה בה', אף הוא ישרה שכינתו עלינו ויגאל אותנו גאולה שלימה למען שמו באהבה."

"אמן. יישר כוח! הנחת את דעתי, וגרמת לי לשמחת חג אמייתית! שמחה שבאה על ידי דעת והשכלה, בלא להזניח גם את האופנים הפשוטים. ממש חיבור שמים וארץ..."

- "נו, הבה נשתה כוס של יין ונשמח בה'! לשנה הבאה בבית המקדש!"

ומה עניין המים?

- "המים מסמלים את כל השפע היורד מלמעלה למטה. משמים לארץ. כמו שכתוב 'פתח ה' אליך לך את אוצרו הטוב את השמים... ולברך את כל מעשי ידיך...' וכמו שהגמרא בתענית מאריכה במעלת יום הגשמים במעלות מופלגות ביותר! ועוד אמרו שם: (י) 'תנו רבנן: ארץ ישראל נבראת תחילה וכל העולם כולו נברא לבסוף, שנאמר עד לא עשה ארץ וחוצות. ארץ ישראל משקה אותה הקדוש ברוך הוא בעצמו, וכל העולם כולו על ידי שליח, שנאמר הנתן מטר על פני ארץ ושלח מים על פני חוצות. ארץ ישראל שותה מי גשמים, וכל העולם כולו מתמצית, שנאמר הנתן מטר על פני ארץ וגו'. ארץ ישראל שותה תחילה, וכל העולם כולו לבסוף, שנאמר הנתן מטר על פני ארץ". כל השפע היורד לעולם נמשל במים, ועובר לכל העולם דרך ביהמ"ק, 'שער השמים'. המים מסמלים את עניין חיבור שמים וארץ, שזה למעשה כל עבודתנו בעולם הזה! במצוות ניסוך המים אנו התחתונים, מעלים מים לשמים, ובכך מחברים שמים וארץ וממשיכים אלינו את שפע השמים. זה מה שאמרו חז"ל: 'אמר הקב"ה נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה'."

"ועל זה השמחה המיוחדת?"

- "כמוכן, שלא מדובר רק בשפע גשמי. בית השואבה ששואבים משם רוח הקודש' ונבואה (ירושלמי סוכה כ' ב). החיבור הזה בא לידי ביטוי בפועל באותו הזמן! משיגים שם רוח הקודש! שזה השפע העליון ביותר היורד לעולם. כעת מובן מאוד מעלת הימים האלו והשמחה בהם. שהרי כל סיבת מציאותנו וכל סיבת מציאות כל הבריאה, היא שעם ישראל ישיגו את הטוב האמיתי, שהוא הדביקות בשלמות ה', ואין בעוה"ז דבקות גדולה יותר מהשגת הנבואה ורוח הקודש. וכשכל העם שותף בדבר הזה, זוהי פסגה בשלמות שניתן להשיג כעם, ופסגה בשלמות שהעולם כולו יכול להגיע אליה, שעם ה' נדבק בה' בדביקות הנשגבה ביותר. בזמן שהשפע האלהי מופיע במלוא עוזו, הרי שלא שייך שתהיה עוד שמחה כזו במציאות! כאשר הקב"ה - השלם בכל מיני שלמות, 'שהשמחה במעונו',